

ЗНАЧЕНИЕ И ИКОНОМИЧЕСКИ ПОЛЗИ ОТ РАЗВИТИЕТО НА РЕСТОРАНТЪОРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ

Елена С. Петкова

Софийски университет "Св. Климент Охридски"
София, България

РЕЗЮМЕ — Целта на тази статия е да се даде конкретен пример за икономическото значение на ресторантьорството. В тази насока са посочени някои ползи за икономиката от развитието на ресторантьорството в конкретна държава - България за период от няколко години (2000-2014). Икономическото значение на развитието на ресторантьорството може да бъде изведено въз основа на анализ на конкретни данни за страната с помощта на използването на някои икономически показатели. В тази статия са избрани два икономически показателя, а именно: разходите на туристи за услуги, свързани със сервиране на храни и напитки; и произведена продукция на предприятия в подсектор Ресторантьорство. Анализът използва данни, налични на интернет страницата на Националния статистически институт на България (www.nsi.bg), налични към края на месец май, 2016 г. Резултатите показват, че се наблюдава икономическо развитие на ресторантьорството в България за периода 2000-2014 г. Властите следва да отчитат това развитие и да разработват подходяща политика и мерки за запазване и стимулиране на растежа с оглед устойчиво развитие на икономиката на територията на страната.

Ключови думи: България, икономическо значение, ресторантьорство, туризъм

ECONOMIC IMPACTS AND BENEFITS OF DEVELOPMENT OF FOOD AND BEVERAGE SECTOR IN BULGARIA

Elena S. Petkova

Sofia University "St. Kliment Ohridski"
Sofia, Bulgaria

ABSTRACT— The aim of the paper is to present a study of the economic influence of food and beverage sector. In this regard, some benefits of the development of food and beverage sector to the economy of a particular country - Bulgaria - for the period of 2000-2014 are revealed. The economic impact of development of food and beverage sector could be studied through the analysis of particular data of the country by using some economic indicators. In the paper two economic indicators are used, namely: the expense incurred by tourists on services related to food and beverage; and production of food and beverage enterprises. The analysis uses data that is available on the web--site of National Statistical Institute of Bulgaria (www.nsi.bg) at the end of May, 2016. The results show that there is an economic development of the food and beverage sector in Bulgaria for the period 2000-2014. The authorities should consider the results of

Corresponding author at: Sofia University "St. Kliment Ohridski" Sofia, Bulgaria e-mail: epetkova@hotmail.com

the study and develop appropriate policies and measures to sustain and promote the growth in order sustainable economic development in the territory of the country to be achieved.

Keywords: Bulgaria, economic influence, food and beverage, tourism

---

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Развитието на ресторантьорството има важно значение за регионите и живота на хората в тези региони, както за създаване на работни места, така и за икономически растеж. Просперитета на останалите сектори на икономиката, в т.ч. селско стопанство, както и на туризма като цяло, зависи от развитието на ресторантьорството.

Голям брой работни места се създават в ресторантьорството, значително повече отколкото в други сектори на икономиката. Ресторантьорството подкрепя пазара на труда, като осигурява работа на младите хора, за тези, които за пръв път стъпват на пазара на труда и тези, които се завръщат на този пазар след определено прекъсване. Ресторантьорството може да се оприличи на "врата" с важно значение, от която се навлиза на пазара на труда, особено в условия на висока безработица и икономическа криза.

Често за статистически и научни цели ресторантьорството се обединява с хотелиерството в една сфера - наричана индустрия на гостоприемството - като се посочва общия принос и значение на тази сфера за регионите по света. Така например, като принос на индустрията на гостоприемството за Европа е посочено следното:

Развитието на бизнеса и инвестициите в индустрията на гостоприемството представляват много ценен мултиплициращ фактор за цялата икономика на Европа. Едно евро изхарчено в сектора на гостоприемството води до общо 2,16 евро инвестирани в цялата икономика на Европа (The Hospitality Sector in Europe, 2013).

Някои автори са изразили становища относно въпроса какво представлява икономическото значение на ресторантьорството. Например:

Икономическото значение на ресторантьорството се изразява в икономии на трудови, материални и енергийни източници, поддържане на производителността на човека, осигуряване на трудова заетост и др. (Милева, 2008).

Тъй като ресторантьорството е част от туризма, икономическото значение на ресторантьорството и на туризма се препокриват в значителна степен.

Значението общо на туризма за икономиката може да бъде или пряко (директно), или непряко (индиректно). Преките ползи от туризма се изразяват в разходите, които туристите правят в дестинацията. Те, от своя страна, се използват за заплащане на надници, заплати и данъци за заетите в сектора. Основните директни икономически влияния на туризма са свързани с получаването на валута, увеличаване на държавните приходи, създаване на допълнителни доходи и заетост за населението и принос за регионалното развитие на дадена територия. Като индиректни ползи от туризма се разглежда заплащането от страна на туристическите предприятия за доставянето на различни стоки и услуги, от които имат нужда, за да обслужат туристите, в т.ч. инвестирането в ново оборудване или обзавеждане (Воденска, 2006).

Конкретно, икономическото развитие на туризма може да бъде изразено преди всичко в следното: увеличаване на валутните приходи; подобрене на платежния баланс на страната; увеличаване на държавните и на местните (общински) приходи (от данъци и такси); повишаване доходите на населението; икономическо изравняване между по-развитите и неразвитите райони; развитие на нови и насърчаване на вече съществуващи

отрасли на стопанството; стимулиране дейността на редица други предприятия - транспортни, търговски, финансови и др.; насърчаване на предприемачеството; реструктуриране на местната икономика - повишаване делът на услугите; развитие на отделни райони и селища; повишаване заетостта на местното население, намаление на изселванията, подобряване на демографската структура; подобряване структурата на потреблението на местното население и неговото активизиране - увеличава се делът на разходите за услуги; подобряване на техническата и социалната инфраструктура и на туристическите селища и райони (Воденска, Асенова, 2011).

В това именно се състои и икономическото значение на ресторантьорството в частност. Властите следва да познават и отчитат приноса на ресторантьорството за постигане на икономически растеж. В тази насока е необходима политическа рамка, която признава значението и развитието на ресторантьорството. С подходящата политическа рамка и при подкрепяща правна среда (изразяваща се в закони относно определянето на данъци и др.) ресторантьорският сектор може да има ключово значение за поддържането на нивото на заетост и търсенето на ресторантьорски услуги, дори по време на криза. Правилните политически решения водят до запазването и създаването на нови работни места в сектора. Това допринася и за развитието на останалите сектори на икономиката.

Целта на тази статия е да се даде конкретен пример за икономическото значение на ресторантьорството. В тази насока са посочени някои ползи за икономиката от развитието на ресторантьорството в конкретна държава - България за период от няколко години (2000-2014). Икономическото значение на развитието на ресторантьорството може да бъде изведено въз основа на анализ на конкретни данни за страната с помощта на използването на някои икономически показатели. В тази статия са избрани два икономически показателя, а именно: разходите на туристи за услуги, свързани със сервиране на храни и напитки; и произведена продукция на предприятия в подсектор Ресторантьорство.

2. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Анализът използва данни, изведени от интернет страницата на Националния статистически институт на България (www.nsi.bg), налични към края на месец май, 2016 г.

Въпреки, че Институтът предлага статистически данни и по отношение на други икономически показатели, последните често са обобщени за двата подсектора от "Индустрията на гостоприемството" - хотелиерство и ресторантьорство. Това се обуславя от факта, че двата вида организации често обслужват едни и същи потребители - туристи, както и от факта, че хотелиерските предприятия също често пъти предлагат услуги, свързани със сервиране на храни и напитки. Това налага често пъти да се извършва общ анализ на сферите Хотелиерство и ресторантьорство. Същевременно често липсват разработки за икономическото значение единствено на ресторантьорството. Авторката счита, че полезно би било да има както разработки за значение на сектори Хотелиерство и ресторантьорство общо, така и понякога за икономическите ползи от двата сектора поотделно, т.е. ползи от Хотелиерството и ползи от Ресторантьорството. Това е и причината, поради която тук е извършен анализ на сектор Ресторантьорство за България.

Считаме, че използването на тези два показателя в известна степен е достатъчно, за да се оцени икономическото развитие на Ресторантьорството като подсектор на сектор туризъм, тъй като първият показател - Разходите на туристите за услуги - изразява търсенето, а вторият - Произведената продукция на предприятията - изразява предлагането в ресторантьорството. Така, техният анализ дава представа за търсенето и предлагането.

3. РЕЗУЛТАТИ

Показател за икономическото значение на ресторантьорството като подсектор на туризма за даден регион са разходите, които туристите извършват. В периода 2008-2013 г. в България се води статистика за разходите на туристи в страната за туристически услуги, в т.ч. и услугите, свързани със сервирането на храни и напитки (Табл. 1).

Таблица 1. Разходи за услуги, свързани със сервиране на храни и напитки на туристи (Милиони левове)

Година	Разходи за крайно потребление на туристи в страната		Разходи за крайно потребление на туристи-общо
	разходи за крайно потребление на нерезиденти	разходи за крайно потребление на резиденти	
2008	1743,27	105,31	1848,58
2009	1561,90	138,66	1700,56
2010	1550,07	166,25	1716,32
2011	1627,47	275,73	1903,20
2012	1678,48	324,26	2002,74
2013	1931,30	322,27	2253,57
Общо	10092,48	1332,49	11424,97

Източник: www.nsi.bg - 2016 г.

Таблица 1. Разходи за услуги, свързани със сервиране на храна и напитки на туристи (Милиони левове) (*продължение*) / (дял)

Година	Разходи за крайно потребление на туристи в страната		Разходи за крайно потребление на туристи-общо
	разходи за крайно потребление на нерезиденти	разходи за крайно потребление на резиденти	
2008	94%	6%	100%
2009	92%	8%	100%
2010	90%	10%	100%
2011	86%	14%	100%
2012	84%	16%	100%
2013	86%	14%	100%
Общо	88%	12%	100%

Преработена от авторката по данни на НСИ, налични на www.nsi.bg - 2016 г.

Таблица 1. Разходи за услуги, свързани със сервиране на храна и напитки на туристи (Милиони левове) (*продължение*) / (растеж/ спад)

Година	Разходи за крайно потребление на туристи в страната		Разходи за крайно потребление на туристи-общо
	разходи за крайно потребление на нерезиденти	разходи за крайно потребление на резиденти	
2008			
2009	-10%	32%	-8%
2010	-1%	20%	1%
2011	5%	66%	11%
2012	3%	18%	5%
2013	15%	-1%	13%
Общо	11%	206%	22%

Преработена от авторката по данни на НСИ, налични на www.nsi.bg - 2016 г.

Резултатите от анализа на тези статистически данни разкриват, че за целия период 2008 - 2013 г. се наблюдава нарастване на разходите на туристите за услуги, свързани със сервиране на храни и напитки в страната - с 22% общо. Най-голям ръст е отчетен през последната 2013 г. спрямо предходната 2012 г. (13%), следван от 2011 г. спрямо 2010 г. (11%). Спад е отчетен единствено през втората 2009 г. спрямо първата 2008 г. (с 8%), което вероятно се дължи на световната икономическа криза.

Ръстът през периода се дължи главно на нарастването на разходите на нерезидентите и в по-малка степен - на резидентите. Като цяло разходите за потребление на храни и напитки на нерезиденти в страната отчитат растеж (11% общо за периода), като през първите години на периода наблюдаваме спад (10% за 2009 г. спрямо 2008 г. и 1% за 2010 г. спрямо 2009 г.), а през следващите - нарастване, особено през последната 2013г. спрямо предходната 2012 г. (15%). Още по-висок растеж се наблюдава по отношение на разходите на резиденти общо за периода (206%), като най-голям е бил той през 2011 г. спрямо 2010 г. (66%), а през последната 2013 г. се отчита слаб спад спрямо 2012 г. (с 1%).

По-голямата част от разходите за потребление на туристически услуги, свързани със сервиране на храни и напитки са реализирани благодарение на потреблението на нерезиденти (88% общо за периода), и значително по-малка част - на резиденти (12% общо за периода). Докато делът от разходите на нерезидентите обаче намалява (94% е бил той през първата 2008 г., а 86% е през последната 2013 г.), то делът от разходите на резидентите нараства (6% е бил той през 2008 г. и 14% е отчетен през 2013 г.).

Друг показател за икономическото развитие на даден сектор от стопанството е произведената продукция на предприятията в сферата. За периода 2000-2014 г. Националният статистически институт на България води статистика за произведената продукция на предприятията от подсектор Ресторантьорство (Таблица. 2).

Таблица 2. Произведена продукция на предприятията в подсектор Ресторантьорство

	Хил. лв.	Дял	Растеж
2000	359 104	3%	
2001	412 164	3%	15%
2002	449 725	3%	9%
2003	506 783	4%	13%
2004	585 001	4%	15%
2005	643 866	5%	10%
2006	766 164	6%	19%
2007	923 973	7%	21%
2008	1 165 759	9%	26%
2009	1 183 662	9%	2%
2010	1 164 459	9%	-2%
2011	1 269 306	9%	9%
2012	1 331 596	10%	5%
2013	1 363 790	10%	2%
2014	1 411 740	10%	4%
Общо	13537092	100%	293%
2000-2008	5 812 539	43%	225%
2009-2014	7 724 553	57%	21%

Източник: www.nsi.bg - 2016 г.

За целия период 2000 - 2014 г. продукцията на предприятията от сектор Ресторантьорство в страната е нараснала почти 3 пъти (или 293%). Този значителен ръст се дължи предимно на високия растеж през първите години от периода (225% за 2000 - 2008 г.), като по-нисък е растежа през последните години на периода (2% за 2009 - 2014 г.). Най-висок е ръстът за 2006-2008 г. (19-26%). За целия период 2000-2014 г. се наблюдава растеж, а спад, макар и слаб, е отчетен единствено през 2010 спрямо 2009 г. (с 2%). По-слаб е растежа за последните години - 2013-2014 г. (2-4%).

Най-много продукция предприятията от подсектор Ресторантьорство са произвели през последните години от разглеждания период 2012-2014 г. (по 10% от цялата продукция общо за периода), а най-малко - през първите години 2000-2002 г. (по 3%), като през следващите години като цяло произведената продукция нараства. По-голям е растежът през последните 2009-2014 години (57%), отколкото през началните 2000-2008 г. (43%).

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Може да се обобщи, че разходите за крайно потребление на услугите, свързани с храни и напитки в страната от туристи отчитат значителен растеж общо за периода 2008-2013 г., както от туристи общо, така и от резиденти и от нерезиденти в частност. В заключение, наблюдава се и растеж на произведената продукция на ресторантьорските предприятия за почти целия период 2000-2014г., като общо за периода ръстът е значителен (близо 3 пъти)

и най-голям е растежа в последните години от периода.

В заключение, увеличава се както производството на предприятията, така и потреблението на услуги от туристи в сферата на ресторантьорството. Това може да се тълкува като икономическо развитие на ресторантьорството. Властите следва да отчитат това развитие и да разработват подходяща политика и мерки за запазване и стимулиране на растежа с оглед устойчиво развитие на икономиката на територията на страната.

5. ЛИТЕРАТУРА

Воденска М., Асенова М. (2011). Въведение в туризма. Матком

Воденска М. (2006). Туризм и общество. МВБУ, София

Милева С. (2008). Основи на ресторантьорството. София, Авангард прима

The Hospitality Sector in Europe: An Assessment of the Economic Contribution of the Hospitality Sector across 31 Countries. A report by Ernst & Young commissioned by The Brewers of Europe with support from HOTREC, 2013
www.nsi.bg - 2016